

## Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1942 kl. 4 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) m. m. jämte i ämnet väckta motioner.*

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna den 10 mars 1942 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 98, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen antaga nedan intagna förslag till

1. lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253),

2. lag angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm,

3. lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm samt

4. lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

I samband med propositionen har utskottet förehaft de i anledning av densamma inom riksdagen väckta likalydande motionerna nr 203 i första kammaren av herrar *Lindbärg* och *Boman* och nr 271 i andra kammaren av herr *Hall m. fl.*, vari hemställes, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förvarande proposition med de ändringar som föranleddes därav, att kravet på att vid röstning i vissa fall förete röstlängdsutdrag skulle bortfalla, eller att därest tiden icke ansåges medgiva att dessa förändringar vidtoges i de bestämmelser, som skulle utfärdas för innevarande års kommunalval, riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag i motionens syfte till nästa års riksdag.

Angående motiveringen får utskottet beträffande det i propositionen framlagda förslaget hänvisa till det till propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden den 20 februari 1942 samt beträffande de i motionerna framlagda förslagen till samma motioner.

Vid val till riksdagens andra kammare gällde tidigare samma bestämmelser angående utövan det av rösträtt som vid kommunalval. I proposition (nr 216) till 1934 års riksdag framlades emellertid förslag till vissa

ändringar i riksdagsordningen och lagen om val till riksdagen med syfte att underlätta deltagandet i valen till riksdagens andra kammare. Förslagen inneburo, att väljare skulle erhålla rätt att vid sådant val avlämna valsedel i annat valdistrikt än det han tillhörde samt att bestämmelserna om valsedelsförsändelser för vissa grupper av yrkes- och tjänstemän skulle upphävas och ersättas med föreskrifter om rätt att avlämna valsedel före valet. Rörande de kommunala valen förklarades i propositionen, att frågan om underlättande av deltagandet i dessa val syntes böra anstå och göras till föremål för ytterligare överväganden. Förslagen antogos med vissa ändringar av 1934 års riksdag, grundlagsförslaget såsom vilande. Sedan detta senare slutligen antagits av 1937 års riksdag, utfärdade Kungl. Maj:t den 12 februari 1937 dels kungörelse angående beslutade ändringar i rikets grundlag, dels ock lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen I sistnämnda lag hava sedermera genom lag den 26 april 1940 vidtagits vissa ändringar i fråga om röstning före valet.

Frågan om underlättande av deltagandet i de kommunala valen fann 1934 års riksdag böra anstå och i sinom tid göras till föremål för ytterligare utredning.

I en vid 1939 års lagtima riksdag uti andra kammaren väckt motion (nr 186) hemställdes om utredning i fråga om införande av institutet röstning å annan ort även vid andra val än val till riksdagens andra kammare. Denna motion föranledde emellertid icke någon riksdagens åtgärd, enär Kungl. Maj:ts uppmärksamhet redan vore fäst på frågan om ett underlättat deltagande även i de kommunala valen och utredningen av detta spörsmål kunde förväntas återupptagas inom en snar framtid.

Vid 1941 års riksdag hemställdes i två motioner (nr 48 i första kammaren och nr 71 i andra kammaren) om utredning och förslag angående underlättande av valdeltagandet även vid kommunalval. I dessa motioner uttalades, att de nya bestämmelserna om röstning å annan ort och röstning före valdagen prövats vid andrakammarvalen år 1940 och att meningen syntes vara tämligen allmän därom, att dessa båda institut fungerat tillfredsställande. De svårigheter, som vore förknippade med samma reglers tillämpning vid kommunalval, förbisåges icke, men dessa hinder ansåges obetydliga, särskilt om kommunalvalen obligatoriskt förlades till en och samma dag. I en tredje motion vid 1941 års riksdag (nr 166 i andra kammaren) hemställdes, att de åtgärder, som vidtagits för underlättande av röstavgivningen vid andrakammarvalen, även måtte vinna tillämpning i fråga om kommunalvalen. Konstitutionsutskottet uttalade i sitt utlåtande (nr 10) över dessa motioner, att, sedan de till underlättande av deltagandet i andrakammarvalen vidtagna ändringarna i lagen om val till riksdagen prövats vid de senaste andrakammarvalen, tidpunkten syntes vara inne för att spörsmålet om underlättat deltagande på liknande sätt även i kommunala val gjordes till föremål för den ytterligare utredning, som riksdagen redan tidigare förutsatt. Under framhållande att skiljaktiga regler för röstningen vid olika slag av allmänna val innebure en påtaglig olägenhet, hemställde

utskottet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förnyad utredning av frågan, huruvida och i vad mån deltagandet i kommunala val kunde underlättas på liknande sätt som beträffande andrakammarvalen, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Denna utskottets hemställan bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 128).

Den sålunda av riksdagen begärda utredningen uppdrogs åt inom socialdepartementet tillkallade sakkunniga, vilka den 20 oktober 1941 avgåvo betänkande i ämnet (Statens off. utredn. 1941: 28). Detta betänkande, över vilket ett stort antal myndigheter samt de mer betydande politiska organisationerna avgivit yttranden, ligger i huvudsakliga delar till grund för förevarande proposition.

De i propositionen föreslagna ändringarna i kommunala vallagen innebära, att valsedelsförsändelseinstitutet för vissa yrkes- och tjänstemän avskaffas även för de kommunala valens vidkommande samt att möjlighet beredes dels röstberättigad, som till följd av vistelse utom sitt valdistrikt är förhindrad att rösta vid valförrättningen därstädes, att å valdagen avlämna valsedel å fast postanstalt inom riket, dels ock röstberättigad, vilken med skäl kan antagas komma att valdagen vistas utom riket, samt röstberättigad, som tillhör någon av vissa yrkes- eller tjänstegrupper och med skäl kan antagas till följd av tjänstens utövning icke kunna utöva sin rösträtt å valdagen, att under viss tid före valdagen avlämna valsedel inom riket å postanstalt, som nyss sagts, och utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Kungl. Maj:t bestämmer. Den röstberättigade skall innehava för ändamålet utfärdat utdrag ur röstlängden i det valdistrikt han tillhör utvisande, att han där är upptagen såsom röstberättigad vid valet, dagen för valet samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna. Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han sätter i sitt ställe. För de kategorier väljare, vilka äga att före valdagen avgiva röst, skall röstmottagning äga rum från och med adertonde dagen före valdagen. Röstmottagning skall å postanstalt äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme. De allmänna valen skola enligt förslaget sammanföras till i lagen bestämda dagar.

Enligt utskottets senast föregående år uttalade mening äro åtgärder för att underlätta deltagandet i de kommunala valen erforderliga. Det kunde härvid synas ligga närmast till hands att å dessa val göra de för andrakammarvalen gällande bestämmelserna om röstning i främmande valdistrikt och röstning före valdagen tillämpliga. Emellertid kan detta knappast ifrågakomma av praktiska skäl, vilket på ett övertygande sätt påvisats i propositionen. I denna har i stället föreslagits, att röstning i viss ordning skall få ske — förutom å vissa beskickningar och konsulat — å de fasta postanstalterna i riket. Det till grund för propositionen liggande sakkunnigför-

*Utskottet.*

slaget härom har tillstyrkts av de flesta av de hörda myndigheterna, däribland generalpoststyrelsen. Även utskottet anser sig böra tillstyrka den sålunda föreslagna anordningen, då denna enligt utskottets mening också bör kunna göras tillämplig å andrakammarvalen.

I de med anledning av propositionen väckta motionerna har hemställts, att kravet på att vid röstningen förete röstlängsutdrag måtte bortfalla och ersättas med föreskrift, att väljare till röstmottagaren skall uppgiva namn och hemvist samt det val i vilket han önskar deltaga, och i fall där röstning sker före valdagen den anledning, som kan medföra rätt till sådan röstning. Samma anordning förordades av en partiorganisation i dess yttrande över det till grund för propositionen liggande sakkunnigförslaget. Såsom departementschefen anfört, synes emellertid kravet på företeende av röstlängdsutdrag motiverat med hänsyn därtill att eljest risk för valfusk förefinnes. Om röstlängdsutdrag icke erfordrades, skulle det vidare kunna förekomma, att valkuvert icke befordrades till rätt sammanräkningsmyndighet. Erfarenheten från tidigare valtillfällen har visat, att många väljare icke äga kännedom om inom vilket valdistrikt de äga rösträtt samt att väljare, som bytt bostad, ofta icke äga kännedom om i vilken röstlängd de äro upptagna. Med den av motionärerna föreslagna anordningen kunde även — särskilt i större kommuner indelade i ett betydande antal valdistrikt — svårigheter uppstå att vid röstsammanräkningen återfinna väljaren i röstlängden. Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet icke nu funnit skäl tillstyrka motionärernas förslag.

Utskottet har lämnat utan erinran det föreslagna stadgandet, att röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme. I anledning av denna bestämmelse vill utskottet emellertid framhålla vikten av att tiden utsträcker över en timme, så snart anledning förefinnes antaga att behov därav kan föreligga, samt att den överordnade postmyndigheten utfärdar bestämmelser i detta ämne icke blott, såsom departementschefen framhållit, efter hörande av de lokala postmyndigheterna utan även efter samråd med vederbörande kommunala myndigheter ävensom med andra myndigheter, vilka kunna förutsättas äga kännedom om förhållanden av betydelse för frågans bedömande.

Av synnerlig vikt är, att vid röstning å postanstalt så effektiva åtgärder som möjligt vidtagas för förebyggande av obehöriga påtryckningar på de röstande samt — i anslutning till bestämmelserna i 38 § 4 st. av lagförslaget — för valhemlighetens tryggande ävensom för upprätthållande av god ordning. De postala myndigheterna böra härvid kunna påräkna erforderlig handräckning från polismyndighet och, i fall där större antal röstande från militära förläggningar väntas, från vederbörande militära myndigheter.

Övriga i propositionen föreslagna ändringar i kommunala vallagen ävensom de i samband därmed stående ändringarna i vissa andra lagar föranleda icke någon erinran eller något särskilt uttalande från utskottets sida.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med bifall till den föreliggande kungl. propositionen, måtte antaga följande lagar:

1) **L a g****om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930  
(nr 253).**

Härigenom förordnas, *dels* att 12—18 §§ samt 33 § 4 mom. kommunala vallagen den 6 juni 1930<sup>1</sup> skola upphöra att gälla, *dels ock* att 4, 11, 20, 22 och 25—32 §§, 33 § 2 mom. samt 34—41, 43, 44, 57, 59 och 60 §§ ävensom rubriken till 6 kap. samma lag<sup>2</sup> skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

## 4 §.

Röstberättigad äger — — — är mantalsskriven.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat stadgas i 6 kap.

## 11 §.

1 mom. Allmänna kommunalval skola förrättas, val av *landstingsmän*, *kommunalfullmäktige* och *stadsfullmäktige* tredje söndagen i september månad, val av *municipalfullmäktige* första söndagen i oktober månad samt val av *kyrkofullmäktige* tredje söndagen i sistnämnda månad.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist tjugonde dagen förut bestämmes, i fråga om val av *landstingsmän* av länsstyrelsen, i fråga om val av *kommunalfullmäktige* av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämman, i fråga om val av *municipalfullmäktige* av municipalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av municipalstämman, i fråga om val av *stadsfullmäktige* av magistraten samt i fråga om val av *kyrkofullmäktige* av kyrkofullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kyrkostämman.

Beträffande församling i Stockholm gäller vad särskilt är stadgat.

Sådant val av municipalfullmäktige eller av kyrkofullmäktige, som avses i detta moment, må icke förrättas, municipalfullmäktigval å samma dag som landstingsmannaval för samhället samt kyrkofullmäktigval å dag, då val av landstingsmän, kommunalfullmäktige, municipalfullmäktige eller stadsfullmäktige inom valdistriktet äger rum.

Om valdag, som i detta moment sägs, skall den myndighet, som bestämt valdagen, omedelbart underrätta generalpoststyrelsen.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 13 och 15 §§ se SFS 1936: 76.

<sup>2</sup> Senaste lydelse av 11 § se SFS 1936: 76, av 22 § se SFS 1937: 183 samt av 26, 27 och 30 §§ se SFS 1932: 238.

## 20 §.

1 mom. När val av *landstingsmän* skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist nittonde dagen före valdagen kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

- a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;
- b) dag och tider för valet;
- c) valstället för varje valdistrikt; samt
- d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

2 mom. Om val av *kommunalfullmäktige*, *municipalfullmäktige* eller *stadsfullmäktige* skall i den beträffande kommunalstämma eller allmän rådstuga föreskrivna ordningen kungörelse sist nittonde dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten, beträffande val av municipalfullmäktige i municipal-samhälle, som ej helt sammanfaller med ett eller flera valdistrikt vid val till riksdagens andra kammare, av municipalstämmans ordförande samt i övriga fall av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämma föreskrivna ordningen kungörelse sist nittonde dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

4 mom. I fråga om Stockholm gäller vad särskilt är stadgat om kungörande av val av stadsfullmäktige och kyrkofullmäktige.

## 22 §.

1 mom. Val skall fortgå minst två timmar före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen. Där högmässogudstjänst å valdagen hålles i den församling, till vilken valdistriktet hör, skall uppehåll göras för den tid gudstjänsten pågår.

Vallokal och — — — äga rum.

2 mom. Där flera val förrättas å samma dag och inför samma valförrättare, skola valen förrättas i samband, så att tillfälle beredes väljare, som äger utöva rösträtt vid flera val, att samtidigt avgiva sina röster. Om sammanräkning av de vid de särskilda valen avgivna rösterna skall verkställas av olika myndigheter, skall särskilt exemplar av röstlängden användas vid varje val. Förrättas samtidigt flera än två val, skola dock i ett och samma exemplar införas anteckningar om utövad rösträtt vid de val, för vilka sammanräkning skall verkställas av samma myndighet.

## 25 §.

Ogill är — — — giltigt namn.

Finnas i ett valkuvert två likalydande valsedlar, skall allenast en sedel räknas.

Har vid val, vilket förrättats i samband med ett eller två andra val, avgivits en eller ock två likalydande valsedlar, försedda med valbeteckning för det andra eller något av de andra valen, skall, med iakttagande av vad i andra stycket sägs, angivna förhållande icke föranleda, att sedeln ogillas.

Finns i ett valkuvert, som avlämnats vid val förrättat i samband med ett eller två andra val, två valsedlar, av vilka den ena är försedd med valbeteckning för det förstnämnda valet och den andra är försedd med valbeteckning för det andra eller något av de andra valen, skall endast sedeln med valbeteckning för det val, varvid valkuvertet avgivits, räknas.

Finns i annat fall än nu sagts i ett valkuvert två valsedlar eller finns i ett valkuvert flera än två valsedlar, äro de alla ogilla.

Där i valkuvert finnes jämte valsedel annat än sådan sedel, är valsedeln ogill.

#### 26 §.

Vid valförrättning skola användas särskilda valkuvert. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §.

Blanketter till valsedlar skola tillhandahållas i vallokalen.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för väljare att med valhemlighetens bevarande inlägga sin valsedel i valkuvert. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller på annat dylikt sätt, dock så att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen. Det åligger valförrättaren att vaka över att väljares förehavande där ej må av någon kunna iakttagas.

Vid valet skall begagnas valurna för nedläggande av valkuvert. Omedelbart före röstningens början visar ordföranden de närvarande, att urnan är tom.

#### 27 §.

Envar som anmäler sig till röstning erhåller vid valbordet ett valkuvert, försedd med valbeteckning för valet. Sedan väljaren vid någon av de i 26 § omförmälda avskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, överlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden.

Väljaren skall, då han överlämnar valkuvertet, för valförrättaren uppgiva sitt fullständiga namn och sitt hemvist inom valdistriktet. Sedan ordföranden förvissat sig om att väljaren är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad vid valet och tillsett, att kuvertet är tillslutet och utan annat märke än i 60 § föreskriven ändamålsbeteckning, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats. Valkuvert, som ej är tillslutet eller som är märkt med annat kännetecken än föreskriven ändamålsbeteckning, skall ej mottagas.

Väljare, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äger att till biträde vid röstningen anlita den han själv därtill utser.

## 28 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, må den ena av dem genom andra maken ingiva valsedel, avseende nämnda val. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast aderton dagar före valet.

## 29 §.

För valsedelsförsändelse skall användas ett valkuvert (innerkuvert) och ett ytterkuvert, båda av särskilt slag. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §. Ej må för ändamålet andra kuvert brukas.

Väljaren skall — — — inom valdistriktet.

Vittnet intygar — — — nämnda förklaring.

## 30 §.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valsedelsförsändelse, varom sägs i 28 och 29 §§. Finnes att båda makarna äro röstberättigade vid valet, att ytterkuvertet är sådant, som avses i 29 §, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skäligen anledning antaga, att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall skall det ej mottagas.

Är innerkuvertet sådant, som avses i 29 §, samt tillslutet och utan annat märke än i 60 § föreskriven ändamålsbeteckning, skall ordföranden omedelbart nedlägga kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Är innerkuvertet ej sådant, som avses i 29 §, eller ej tillslutet eller finnes å detsamma annat märke än ändamålsbeteckningen, skall det återlämnas.

## 31 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat gälla vad i 6 kap. stadgas.

## 32 §.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

De väljare, som, då uppehåll för gudstjänst eller eljest göres i valförrättningen eller då valförrättningen skall sluta, äro tillstådes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att avlämna sina valsedlar.

## 33 §.

2 mom. Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i överensstämmelse med särskilda av Ko-



nungen fastställda formulär och i formulären givna anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet. Därefter tillkännagives såväl antalet valkuvert som antalet nyssnämnda personer. Där särskilda val förrättas å samma dag inför samma valförrättare, skall dessutom anteckning om detta förhållande göras i protokollet för varje val.

### 34 §.

1 mom. Vid val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och municipalfullmäktige så ock vid val av stadsfullmäktige för stad, som ej deltagar i landsting, ävensom vid val av kyrkofullmäktige för församling, som består av enbart landsbygd eller av landsbygd och stad, förfares, sedan i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärder vidtagits, på följande sätt.

a) Valkuverten öppnas och innehållet uttages.

b) Befinnes därvid ett valkuvert vara tomt eller dess innehåll utgöras av annat eller mera än en valsedel, skall, efter det att i sistnämnda fallen innehållet återinlagts, valkuvertet inläggas i ett annat kuvert, som tillslutes. Antalet sålunda tillslutna kuvert räknas, varefter kuverten inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika kuvert ävensom dessas antal.

c) Förekommer anledning antaga, att valsedel, som utgjort ett valkuverts enda innehåll, är ogill, lägges sedeln åsido. Antalet sålunda åsidolagda valsedlar räknas, varefter sedlarna inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas, att detsamma innehåller dylika valsedlar ävensom dessas antal.

d) De valsedlar, vilka icke enligt bestämmelserna under b) och c) återinlagts i sina valkuvert eller lagts åsido, ordnas i grupper sålunda, att sedlar, vilka äro likalydande med avseende å väljarbeteckning (kartell-, parti- och fraktionsbeteckning), sammanföras i en grupp. Antalet valsedlar i varje grupp räknas, varefter sedlarna i varje grupp för sig inläggas i ett eller flera omslag. Å varje omslag antecknas de ineliggande valsedlarnas väljarbeteckning samt antal.

e) De omslag, varom i b)—d) förmäles, skola, utöver ovan föreskrivna anteckningar, förses med anteckning, utvisande valdistriktet där förrättningen äger rum. Omslagen skola vara av hållfast beskaffenhet samt omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill, vilka sigill avtryckas å protokollet.

f) I protokollet skall, utöver vad i 33 § 2 mom. sagts, ytterligare antecknas:

1) antalet valkuvert, vilka enligt bestämmelserna i b) inneslutits i andra kuvert, jämte antalet omslag, vari dessa kuvert inlagts;

2) antalet valsedlar, vilka enligt bestämmelserna i c) lagts åsido, jämte antalet omslag, vari dessa sedlar inlagts;

3) antalet valsedlar i varje sådan grupp, som omförmäles i d), samt gruppens väljarbeteckning jämte antalet omslag, vari gruppens sedlar inlagts.

g) Förrättningen bör utan avbrott bringas till slut. Därest särskilda skäl föranleda avbrott, må förrättningen icke avbrytas i annan ordning än att, sedan de i 33 § 2 mom. föreskrivna åtgärderna vidtagits, verkställandet av de i a)—f) omförmälda åtgärderna i sin helhet uppskjutes, dock icke längre än till påföljande dag. Innan förrättningen sålunda avbrytes, skall tid för densamma fortsättande tillkännagivas; och skola valkuverten inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och förrättningen må ej ånyo företagas, innan valförrättaren inför öppna dörrar förvissat sig om att de åsatta sigillen äro obrutna.

h) Sedan de i a)—f) föreskrivna åtgärderna vidtagits samt valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen. Skall röstsammanräkningen verkställas av annan än valförrättaren, åligger det denne att ofördröjligen till den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, insända dels de förseglade omslag, som avses i detta moment, dels valprotokollet, dels ock röstlängden. Sker insändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepост. Då sådant insändande ej skall äga rum, skola omslagen jämte protokollet läggas i säkert förvar.

2 mom. Vid val av stadsfullmäktige för stad, som deltagar i landsting, samt vid val av kyrkofullmäktige för stadsförsamling äger magistraten besluta, att de i 1 mom. omförmälda åtgärderna skola vidtagas.

## 6 kap.

### Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

#### 35 §.

1 mom. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å fast postanstalt.

2 mom. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, inom riket å fast postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

#### 36 §.

1 mom. Väljare, som avlämnar valsedel enligt 35 §, skall innehava för sådant ändamål utfärdat utdrag ur röstlängden i det valdistrikt han tillhör,

utvisande att han där är upptagen såsom röstberättigad vid valet, dagen för valet samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna.

2 mom. Röstlängdsutdrag, som avses i 1 mom., utfärdas på landet av valnämndens ordförande och i stad av den magistraten därtill förordnar samt tecknas å ytterkuvert, varom förmäles i 38 §. Formulär till utdrag fastställles av Konungen.

Sådant utdrag må ej utfärdas före det röstlängden blivit, på sätt i lagen om val till riksdagen sägs, underskriven eller försedd med intyg, att anmärkning mot densamma ej inom behörig tid framställts, ej heller senare än dagen före valdagen.

Den som vill erhålla röstlängdsutdrag rörande sin rösträtt skall därom antingen personligen göra framställning hos den som äger utfärda utdraget eller ock till denne låta inlämna eller med posten insända egenhändigt undertecknad, av minst en person bevittnad ansökan. Ansökan må ock insändas till kommunalnämndens ordförande eller magistraten i den ort, där sökanden är uppförd i röstlängd, och skall i sådant fall ordföranden eller magistraten ofördröjligen överlämna ansökningen till den som har att utfärda utdraget. I ansökan bör uppgivas den sökandes fullständiga namn, födelseår och hemvist inom nämnda ort.

Där så begäres, skall utdrag med posten översändas till sökanden. Möter, då ansökan inkommit med posten, hinder för utfärdande av begärt utdrag, skall meddelande härom med angivande av hindrets art ofördröjligen översändas till sökanden.

3 mom. Över gjorda ansökningar om röstlängdsutdrag samt utfärdade utdrag skall utdragsutfärdaren, särskilt för varje val, föra förteckning enligt av Konungen fastställt formulär. Överlämnas utdrag till sökanden personligen, skall denne i förteckningen genom sin namnteckning erkänna, att han mottagit detsamma. I annat fall skall utfärdaren i förteckningen anmärka till vem utdraget överlämnats eller under vilken adress det avsänts till sökanden.

Förteckning, som här avses, skall av utdragsutfärdaren omedelbart efter valet insändas till den myndighet, som har att verkställa röstsammanräkningen för valet.

### 37 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med valdagen och utom riket intill dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

Röstmottagning å postanstalt skall äga rum under den tid postanstalten hålles öppen för allmänheten, å valdag dock minst en timme.

De väljare, som, då röstmottagning skall sluta, äro tillstädes i röstnings-

lokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit utöva sin rösträtt, äga rätt att avlämna sina valsedlar.

Ej må å postanstalt, då röstmottagning äger rum, tal hållas eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas.

Å postanstalt skall finnas exemplar av denna lag.

Där röstmottagning skall äga rum å beskickning eller konsulat, skall chefen för beskickningen eller konsulatet utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Kungörelsen skall genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kändedom.

### 38 §.

Vid röstningen skola användas särskilda valkuvert och ytterkuvert. Om beskaffenheten av kuvert och tillhandahållande därav stadgas i 60 §.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren samt avlämna det med röstlängdsutdrag försedda ytterkuvertet, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å kuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 2 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes röstlängdsutdraget vara i behörig ordning och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den utdraget avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val utdraget avser.

Väljaren skall å plats i röstningslokalen, där hans förehavande ej må av någon kunna iakttagas, eller i anvisat enrum inlägga sin valsedel i valkuvertet och tillsluta detsamma, varefter han överlämnar det till röstmottagaren.

Är valkuvertet tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning, mottages detsamma; i annat fall skall det ej mottagas. Röstmottagaren inlägger i väljarens närvaro mottaget valkuvert i ytterkuvertet samt antecknar därå orten och dagen för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

### 39 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade vid samma val, äger make, vilken röstar i den ordning, som i 35 § sägs, därvid avgiva valsedel, avseende nämnda val, jämväl för andra maken. För sådant fall skall valsedelsförsändelse anordnas på sätt och inom tid, som i 28 och 29 §§ sägs.

Äkta make, som vill avgiva valsedel för andra maken jämlikt denna paragraf, avlämnar till röstmottagaren valsedelsförsändelsen jämte ytterkuvert försett med sådant röstlängdsutdrag, som i 36 § sägs, rörande sistnämnda make, utvisande att denna är röstberättigad vid det val försändelsen avser.

Finnes att röstlängdsutdraget är i behörig ordning samt att försändelsens ytterkuvert är sådant, som avses i 29 §, och tillslutet, mottages försändelsen; i annat fall skall den ej mottagas. Röstmottagaren inlägger i avlämnarens närvaro mottagen försändelse i det med röstlängdsutdrag försedda ytterkuvertet samt antecknar därå orten och dagen för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å den i 38 § omförmälda förteckning.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

#### 40 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, översändes av röstmottagare inom riket till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen, samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten vara inlagda i omslag, och skall, där insändandet sker med post, försändelsen anordnas som värdepост. Översändandet skall ske från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist dagen efter valdagen.

#### 41 §.

Ytterkuvert, som från röstmottagare utom riket inkommit till överståthållarämbetet, skall införas i särskild förteckning samt snarast möjligt med posten vidarebefordras till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Över ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till myndighet, som har att verkställa röstsammanräkning, skall särskild förteckning föras. Kuverten skola förvaras under lås.

#### 43 §.

Sammanräkning verkställs vid offentlig förrättning, som ej må påbörjas förrän å åttonde dagen efter valdagen. Där sammanräkning verkställs av magistrat, skall den påbörjas senast å femtonde dagen efter valdagen samt i annat fall ske så snart omständigheterna medgiva det. Där magistrat har att verkställa sammanräkning för flera samtidigt förrättade val, må dock sammanräkning, som icke kan påbörjas inom sagda tid, företagas så snart omständigheterna medgiva det.

Där sammanräkning verkställs av länsstyrelse, skall om förrättningen utfärdas kungörelse med uppgift i förekommande fall å den ordningsföljd, vari sammanräkningen, därest hinder icke möter, kommer att företagas för olika val. Sådan kungörelse skall senast sex dagar före förrättningens början införas i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Där sammanräkning verkställs av magistrat, skall tid och ställe för sammanräkningen sist dagen därförut kungöras i en eller flera av ortens mest spridda tidningar.

Det åligger den myndighet, som har att verkställa sammanräkningen, att

i god tid före förrättningen tillse, att valprotokoll, röstlängd och omslag, som avses i 33 § 3 mom. eller 34 § 1 mom., inkomma från samtliga de valdistrikt, vilkas röster skola sammanräknas, samt, där så ej sker, från försunlig valförrättare infordra vad som fattas. Myndigheten verkställer även förberedande granskning av nämnda handlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffar myndigheten, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

## 44 §.

1 mom. Å utsatt tid och ställe verkställes sammanräkningen inför öppna dörrar.

2 mom. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med den över sådana kuvert förda förteckningen.

Inkomma ytterkuvert efter sammanräkningens början, lämnas dessa orubade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

3 mom. Därefter granskas ytterkuverten och därå tecknade röstlängdsutdrag. Förekommer skäl原因 anledning antaga, att ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, där väljaren icke är i röstlängden för det i röstlängdsutdraget angivna valdistriktet upptagen såsom röstberättigad vid valet eller där denne har utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

Övriga ytterkuvert brytas, varefter valkuverten och valsedelsförsändelserna uttagas och granskas. Därvid tillses, att valkuvert eller försändelses ytterkuvert är av föreskriven beskaffenhet och tillslutet, att valkuvertet är utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning samt att å försändelsens ytterkuvert äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick. Förekommer ej skäl原因 anledning antaga, att försändelsens ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, brytes detta, varefter tillses, att försändelsens innerkuvert är av föreskriven beskaffenhet samt tillslutet och utan annat märke än föreskriven ändamålsbeteckning. Finnas nämnda villkor uppfyllda, nedlägges valkuvertet eller försändelsens innerkuvert i en urna, i sammanhang varmed i röstlängden vid väljarens namn antecknas, att rösträtten utövats. I annat fall lägges kuvertet orubbat åsido såsom ogillt.

4 mom. Valprotokollen uppläsa och granskas. Sigillerna å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. Förekommer därvid ej skäl原因 anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut,

vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

## 57 §.

I ärenden rörande val är det envar tillåtet att, under iakttagande av behörig tid och ordning, på eget äventyr till myndighet insända handlingar i betalt brev med posten.

## 59 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som avses i 26 §, ordentligen verkställas.

Kostnaden för kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, ävensom utgifter för kuvert, som avses i 26 och 29 §§, samt de i 33 § 3 mom. och 34 § 1 mom. omförmälda omslagen skola gäldas vid val av kyrkofullmäktige av församlingen och i övriga fall av kommunen, vilken jämväl har att tillhandahålla lämpliga vallokaler och bestrida kostnaden för de anordningar, som avses i 26 §.

## 60 §.

Kuvert, varom förmäles i 26, 29 och 38 §§, skola vara av ogenomskinligt papper samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet. Kuverten skola vara försedda med ändamålsbeteckning enligt av Konungen fastställda formulär. Kuverten skola tillverkas endast genom statsverkets försorg.

I 26 och 29 §§ omförmälda kuvert tillhandahållas kommuner och församlingar mot ersättning.

Kuvert, som avses i 29 §, och valkuvert, varom förmäles i 38 §, tillställas röstmottagare på statsverkets bekostnad.

Ytterkuvert, som i 38 § sägs, tillhandahållas på statsverkets bekostnad de personer, vilka hava att utfärda röstlängdsutdrag enligt 36 § 2 mom.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna.

Det åligger envar, som i utövning av ämbete, tjänst eller offentligt uppdrag omhänderhar valkuvert, som avses i 26 och 38 §§, att tillse, att kuverten icke utlämnas i annan ordning än i 27 och 38 §§ sägs.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Med avvikelse från bestämmelsen i 11 § 1 mom. skola allmänna val av kyrkofullmäktige år 1942 förrättas den 25 oktober.

---

## 2) Lag

### angående ändring i vissa delar av lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 12, 14, 17, 31, 37 och 38 §§ samt 42 § 1 mom. lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm<sup>1</sup> skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

#### 12 §.

Stadsfullmäktige väljas för fyra år (tjänstgöringsår), räknade från och med den 15 oktober det år, då valet skedde.

Om val — — — särskilt stadgat.

#### 14 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när stadsfullmäktig avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att kungörelse skall offentligen anslås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

#### 17 §.

Ordinarie sammanträden skola av stadsfullmäktige hållas i oktober månad å första helgfria dag efter tjänstgöringsårets början samt i övriga månader med undantag av juli och augusti å dag, som fullmäktige äga bestämma.

Vid sammanträde — — — erforderligt, revisorssuppleanter.

Extra sammanträde — — — det nödigt.

#### 31 §.

Stadsfullmäktige skola årligen vid ordinarie sammanträdet i oktober månad utse sekreterare, vars åligganden bestämmas i de föreskrifter, som fullmäktige utfärda för honom.

#### 37 §.

Stadskollegiet består av tolv ledamöter. Stadsfullmäktige välja årligen vid ordinarie sammanträdet i oktober månad för tiden intill nästa val bland sig ledamöterna i kollegiet jämte lika många ersättare för dem. Sker ej valet proportionellt, skall bestämmas den ordning, i vilken ersättarna skola in-

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 12, 14 och 17 §§ se SFS 1936: 77 samt av 31, 37 och 38 §§ samt 42 § 1 mom. se SFS 1940: 153.



kallas till tjänstgöring. Stadsfullmäktig, som innehar borgarrådsbefattning, må icke vara ledamot av stadskollegiet eller ersättare för sådan.

Har ledamot — — — i kollegiet.

### 38 §.

Stadsfullmäktige välja vid ordinarie sammanträdet i oktober månad bland stadskollegiets ledamöter ordförande och vice ordförande i kollegiet. Till sådan befattning må icke utses ordföranden eller någon av vice ordförandena i stadsfullmäktige. Underrättelse om val, varom nu är sagt, med angivande av de valdas namn och postadress, skall ofördröjligen insändas till överståthållarämbetet för intagande i ämbetets kungörelser.

Äro både — — — föra ordet.

### 42 §.

1 mom. Stadsfullmäktige välja vid ordinarie sammanträdet i oktober månad det år, då val av stadsfullmäktige ägt rum, minst fyra och högst åtta borgarråd för en tid av fyra år. Till borgarråd må allenast utses personer med synnerlig insikt och erfarenhet i kommunala förvaltningsfrågor eller eljest i allmänna värv. Vid val av borgarråd skall, där så äskas eller omröstning begäres, anställas särskilt val av varje borgarråd.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Stadsfullmäktige, som utsetts för tiden till den 1 oktober 1942, skola tjänstgöra till den 15 i samma månad.

Borgarråd, som utsetts för tiden intill stadsfullmäktiges första sammanträde i oktober 1946, skola tjänstgöra intill fullmäktiges ordinarie sammanträde i sistnämnda månad<sup>1</sup>.

---

### 3) Lag

angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

Härigenom förordnas, att 11 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm skall erhålla följande ändrade lydelse.

### 11 §.

Om valdistrikt och valdag samt vals kungörande, förrättande och avslutande så ock om förfarandet, när kyrkofullmäktig avgår före den bestämda

---

<sup>1</sup> Jämför SFS 1940: 153.

tjänstgöringstidens utgång, stadgas i kommunala vallagen; dock att annat än allmänt val skall äga rum å sön- eller helgdag, som bestämmes av magistraten, samt att kungörelse skall offentligen ansås å rådhuset och införas i den tidning, däri överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

---

#### 4) Lag

angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 14 mars 1921 (nr 89) om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

Häri genom förordnas, att 6 § lagen den 14 mars 1921 om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm skall erhålla följande ändrade lydelse.

#### 6 §.

Med de undantag, som föranledas av här ovan meddelade föreskrifter, skall för valet i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigeval är stadgat, dock med avvikelse därutinnan, att dels bestämmelserna om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat ej skola gälla, dels ock sammanräkning av valsedlarna skall påbörjas inom sju dagar efter valdagen.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

---

samt

B) att motionerna I: 203 och II: 271, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 april 1942.

På konstitutionsutskottets vägnar:

**HARALD HALLÉN.**

---

Närvarande: Herrar *Hallén*, *Andersson* i *Ovanmyra*, *Oscar Gottfrid Karlsson*, *Källman*, *Per Andersson*, *Herlitz*, *Karl August Johanson*, *Anders Andersson*, *Bror Nilsson*, *Albertsson\**, *Oscar Mattsson*, *Wennqvist*, *Nordström*, *Nilsson* i *Göteborg*, *Svedman\**, *Hällgren*, *Fält*, *Norén*, *Nilsson* i *Norrlångträsk* och *Sefve*.

---

\* Ej närvarande vid justeringen.

---

### Reservation

av herrar *Karl August Johanson* och *Hällgren* beträffande lydelsen av 35 § i förslaget till lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen.

---